

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงาน ของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ*

BUDDHA-DHAMMA INTEGRATION FOR PROMOTING THE ADMINISTRATIVE
EFFICIENCY OF VILLAGE FUNDS IN CHAIYAPHUM PROVINCE

ศุภชัย ศักดิ์ตระกูล

Supachai Saktrakoon

ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซ่งเฮง อินเตอร์เทรดดิ้ง

Sengheng Intertrading Limited Partnership

Corresponding Author E-mail: supachais999@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ และ 2. นำเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคนวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า หลักผล 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญญาพละ ด้านวิริยะพละ ด้านอนวัชชพละ และด้านสังคหพละ และ กระบวนการบริหารงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติ และด้านการปรับปรุง และ 2. รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิมีปัจจัยพื้นฐาน คือ พุทธบูรณาการส่งเสริมโดยการบูรณาการหลักผล 4 เพื่อเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดเป็นพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้าน และนำกระบวนการบริหารงานมาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพในการส่งเสริมการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; ประสิทธิภาพการบริหาร; กองทุนหมู่บ้าน

*Received July 28, 2023; Revised September 2, 2023; Accepted September 5, 2023

Abstract

The objectives of this research article were as follows: 1. To study factors affecting the administrative efficiency of village funds in Chaiphum Province. and 2. To present an integrated Buddhist model to enhance the efficiency of village fund administration in Chaiphum Province, conducted using mixed research methods. The Quantitative research used questionnaires to collect data from 341 samples. Social science software packages analysed data. The qualitative study used in-depth interviews with 18 key informants and focus group discussions with 9 participants. Data were analysed by descriptive content analysis.

The results of the research were as follows: 1. Factors affecting the administrative efficiency of the village fund in Chaiphum Province revealed that Bala 4 principles affected the management efficiency of the village fund in Chaiphum Province in 4 aspects, namely: Panya-Bala, Viriya-Bala. Anavatcha-Bala and Sangkha Bala and the management process affected the administrative efficiency of the village fund in Chaiphum Province in 2 aspects, namely, the practical aspect. And improvement, and 2. An integrated Buddha-dhamma model to enhance the efficiency of village fund administration in Chaiphum Province had a fundamental factor that was Integrated Buddha-dhamma promoted by integrating the Bala 4 to support the creation of integrated Buddha-dhamma to enhance the efficiency of the administration of the village fund and applied the administrative process to promote efficiency in promoting the administration of the village fund in Chaiphum Province.

Keywords: Buddhist Integration; Administrative Efficiency; Village Fund

บทนำ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านเริ่มต้นโดยการจัดแบ่งเป็นกองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน และเสริมสร้างการพึ่งพาตนเองด้วยภูมิปัญญาของตนเอง ซึ่งภาครัฐจะส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนต่อไป ทั้งนี้ผลสำเร็จของการกระทำต้องเกิดจากความช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกันแก่กองทุนสมาชิก โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามวิถีชุมชน

และวัฒนธรรมระหว่างกัน เพื่อให้เกิดการยกระดับของกองทุนให้มีความเท่าเทียมกัน จากเพียงแค่การอยู่รอด สู่การกินดีอยู่ดีขึ้น มีกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ร่วมกันของคนในชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายตามภูมิสังคมด้วยทุนทางทรัพยากร และศักยภาพของชุมชน นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยสรุปได้เป็น 3 แนวทางหลัก คือ การบริหารจัดการกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง การสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน และการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกัน (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2565) นโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายที่สำคัญ นโยบายหนึ่งของรัฐบาล และเป็นนโยบายเร่งด่วนที่ได้รับการดำเนินการเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริม สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน อย่างไรก็ตามนโยบายนี้ก็เป็นนโยบายที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้จริงหรือไม่ โดยไม่สนใจในการพัฒนาอย่างจริงจัง และไม่สนใจผลกระทบที่อาจจะตามมาในภายหลัง ลักษณะของนโยบายนี้คือ การใช้เงินของรัฐเพื่อเอาใจประชาชน และต้องไปตัดลดงบประมาณสำคัญอื่น ซึ่งก็จะเกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจตามมา สำหรับปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ประกอบด้วย ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านโครงสร้างกองทุน ปัญหาด้านผู้บริหารและสมาชิกกองทุน ปัญหาด้านเทคโนโลยี ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประชาชน แต่ปัญหาด้านบุคลากรเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดสำหรับการปฏิบัติงานในกองทุนหมู่บ้าน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2565) จะเห็นได้ว่าหลายนโยบายไม่ว่าจะเป็นนโยบายกองทุนหมู่บ้าน นโยบายพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกร และนโยบายบ้านเอื้ออาทร ต่างก็ล้วนมีส่วนผลักดันให้ประชาชนเป็นหนี้มากขึ้น ด้านดีสำหรับประชาชนของนโยบายนี้คือการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีดอกเบี้ยต่ำ ในทางกลับกันอาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เคยพึ่งพาการออม กลายเป็นกู้ได้กู้ไว่ก่อน อีกทั้งยังไม่มีข้อพิสูจน์ว่าประชาชนมีความสามารถบริหารการชำระหนี้ได้ดีเพียงใด และจะกลายเป็นการพึ่งพิงรัฐโดยไม่ช่วยเหลือตนเองหรือไม่ อีกทั้งรูปแบบการกู้เงินที่อาจจะเป็นการสร้างหนี้เพื่อการบริโภค หรือจ่ายสินค้าที่ยังไม่มีความจำเป็น จากที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า นโยบายนี้ก็ก่อให้เกิดผลดีหลายอย่าง แต่ก็นำมาซึ่งปัญหาอีกหลายด้าน หนึ่งในนั้น คือ ปัญหาภาระหนี้สินจากการกู้ยืมเงินของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จากแผนภาพด้านล่างเป็นตัวเลขสถิติการกู้ยืมเงินของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทั่วประเทศ ช่วงปี 2550 - 2556 ซึ่งข้อมูลนี้ได้มาจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ผ่านการรายงานของสำนักข่าวไทยพับลิก้า (สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า, 2565)

กองทุนหมู่บ้านจะมีปัญหาด้านภาระหนี้สินจากการกู้ยืมเงินของสมาชิกในกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเงินที่ได้มามีทั้งใช้ถูกวัตถุประสงค์ และไม่ถูกวัตถุประสงค์ นั่นคือ ก็จะไม่

ก่อให้เกิดรายได้ตามมา อันจะเป็นปัญหาของกองทุนหมู่บ้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาครัฐต่อไป และข้อมูลดังกล่าวนี้ในปัจจุบันก็ยังไม่ได้ดีขึ้นจากนี้

สำหรับแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัย คือ 1. หลักผล 4 ในครั้งนี้ได้จากการค้นคว้าหลักพุทธธรรมในพระไตรปิฎก คือ คัมภีร์พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย) เล่ม 21 ข้อ 153 หน้า 215 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) 2. แนวคิดกระบวนการบริหารงาน ได้จากการศึกษางานของ William Edwards Deming (William, 2017) และ 3. ประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้าน ได้จากการทบทวนจากแนวคิดของแนวนโยบายของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2565)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่ามีจำนวนของกองทุนหมู่บ้านอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศไทยในขณะนี้ และในจังหวัดชัยภูมิก็มีกองทุนหมู่บ้านอยู่จำนวนไม่น้อยกระจายตัวอยู่ในแต่ละอำเภอ ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญจากประเด็นดังกล่าว จึงได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลมาประกอบเพื่อการศึกษาทบทวนการส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิผลจากการศึกษาจะสามารถนำไปสู่การสร้างคุณค่าการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของภาครัฐ และสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงในปัจจุบันของจังหวัดชัยภูมิ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน ขึ้นอยู่กับการทำงานร่วมกันของสมาชิกกับผู้บริหารกองทุนหมู่บ้าน ที่จะดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และทำงานเป็นทีม มีความเสียสละ มีการปรึกษาหารือกันอย่างต่อเนื่อง มีความเสมอภาคในการอยู่ร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบอย่างเคร่งครัด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อนำเสนอพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ได้แก่ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่อยู่พื้นที่ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 2,280 คน จาก 16 อำเภอ ในจังหวัดชัยภูมิ โดยเลือกมาอำเภอละ 1 กองทุน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งพื้นที่ (สำนักงานพัฒนาชุมชนประจำจังหวัดชัยภูมิ, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ได้แก่ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งพื้นที่ (Proportional Area Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (1973) ได้จำนวน 341 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มประธานหรือกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 4 คน 2. กลุ่มสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 4 คน 3. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูปหรือคน 4. กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 รูปหรือคน และ 5. กลุ่มข้าราชการจากหน่วยงานของรัฐ จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 18 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์ 2. แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ และ 3. แบบสอบถาม โดยนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of item-Objective Congruent : IOC) ได้ค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 ทุกข้อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับประชากรกลุ่มตัวอย่างนอกพื้นที่ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน/ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับคือ 0.948

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม และมีโครงสร้างคำถาม 5 ตอน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง คือ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 16 แห่ง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและได้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จำนวน 341 คน หรือคิดเป็น 100 %

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 18 รูปหรือคน ดำเนินการบันทึกข้อมูลที่รับด้วยการจดบันทึกการทบทวน

ข้อมูลคำตอบ และการบันทึกเสียงให้ครบถ้วนตามคำถามในการสัมภาษณ์ และตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติอนุมาน (Inferential Statistics)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา การสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ

1.1 ผลลัพธ์ 4 ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ มี 4 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า ผลลัพธ์ 4 รวมกัน ทำนายประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ ได้ร้อยละ 51.5 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมีจิตอาสา (สังคหผละ) สามารถทำนายได้ร้อยละ 44.5 ด้านกำลังความรู้ (ปัญญาผละ) สามารถทำนายได้ร้อยละ 26.3 ด้านซื่อสัตย์สุจริต (อนวัชผละ) สามารถทำนายได้ร้อยละ 15.9 และด้านนำสู่การปฏิบัติ (วิริยะผละ) สามารถทำนายได้ร้อยละ 14.8

2.2 กระบวนการบริหารงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ มี 2 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า กระบวนการบริหารงานร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ ได้ร้อยละ 54.5 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติ สามารถทำนายได้ร้อยละ 47.3 และด้านการปรับปรุง สามารถทำนายได้ร้อยละ 23.0

2. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ กล่าวคือ พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 5 ด้านประกอบด้วย 1. ด้านการมีส่วนร่วม 2. ด้านความคิดสร้างสรรค์ 3. ด้านความสามารถในการรวมกลุ่ม 4. ด้านความสามารถของคณะกรรมการ และ 5. ด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับโดยในการส่งเสริมการบริหารมีปัจจัยการ

บริหาร 2 อย่าง เพื่อเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้าน คือ หลักผล 4 และกระบวนการบริหารงานมีลักษณะ ดังนี้

2.1 หลักผล 4 มีลักษณะดังนี้ 1. ด้านกำลังความรู้ (ปัญญาผล) ได้แก่ สมาชิกสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานได้ สมาชิกมีวิสัยทัศน์วิเคราะห์และสามารถคาดการณ์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นกับการบริหารงานได้ 2. ด้านนำสู่การปฏิบัติ (วิริยะผล) ได้แก่ สมาชิกมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานอย่างจริงจังสมาชิกมีความรับผิดชอบ รู้รอบ มีสติในการปฏิบัติงาน 3. ด้านซื่อสัตย์สุจริต (อนวัชผล) ได้แก่ สมาชิกนำหลักศีลธรรม จริยธรรมมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และ 4. ด้านมีจิตอาสา (สังคผล) ได้แก่ คณะกรรมการเอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของสมาชิกอย่างทั่วถึงและเต็มใจสมาชิกช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานโดยไม่หวังผลตอบแทน

2.2 กระบวนการบริหารงาน มีลักษณะ ดังนี้ 1. ด้านการวางแผน (Plan) ได้แก่ การวางแผนเป็นสิ่งที่ช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพการวางแผนช่วยแก้ไข ปัญหา การวางแผนช่วยในการตัดสินใจงานนโยบายและโครงการ 2. ด้านการปฏิบัติ (Do) ได้แก่ สมาชิกมีการปฏิบัติงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย สมาชิกปฏิบัติงานด้วยความอดทน และตั้งใจ เพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดความชำนาญและมีทักษะ 3. ด้านการตรวจสอบ (Check) ได้แก่ คณะกรรมการทำให้เกิดการยอมรับ มีความโปร่งใส ป้องกันการทุจริตและมีความน่าเชื่อถือ กองทุนช่วยเหลือทางออก แก้ไขปัญหา กองทุนหมู่บ้านทำให้รับรู้ถึงการดำเนินงานและร่วมตรวจสอบได้ และ 4. ด้านการปรับปรุง (Action) ได้แก่ สมาชิกรับรู้ผลการประเมินการดำเนินงานของกองทุน และนำมาประเมินปรับใช้ในการดำเนินงาน สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุง ดังนั้นเมื่อปัจจัยทั้ง 2 ประการข้างต้น เป็นตัวส่งเสริมให้เห็นถึงการบูรณาการการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิได้มีประสิทธิภาพอย่างดียิ่งขึ้น ทั้งหมด 5 ด้าน มีลักษณะดังนี้ 1. ด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโครงการกองทุนให้รับรู้ทั่วถึงกัน สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับ กองทุนจัดให้มีการประชุมและทำกิจกรรมร่วมกัน กองทุนหมู่บ้านเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมมากขึ้นในทุกมิติ 2. ด้านความคิดสร้างสรรค์ ได้แก่ สมาชิกมองหาแนวทางที่จะนำมาใช้ในการประกอบอาชีพให้ดีขึ้น สมาชิกมีความคิดที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา สมาชิกมีความคิดริเริ่มที่จะกำหนดงานที่ใหม่ กองทุนจัดให้มีการอบรม ให้ความรู้ ศึกษาดูงานกองทุนหมู่บ้าน 3. ด้านความสามารถในการรวมกลุ่ม ได้แก่ องค์การภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมให้หมู่บ้านเกิดการรวมกลุ่มกันมากขึ้น กองทุนหมู่บ้านมีการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม กองทุนหมู่บ้านจัดสร้างกลุ่มย่อยให้มีการรวมกลุ่มที่หลากหลายขึ้น 4. ด้านความสามารถของ

คณะกรรมการ ได้แก่ คณะกรรมการมีการพิจารณาอนุมัติเงินทุนด้วยความโปร่งใส กองทุนมีความโปร่งใสในการเลือกคณะกรรมการ คณะกรรมการควรพิจารณาจากความรู้ความสามารถและประสบการณ์ คณะกรรมการสามารถแก้ไขปัญหาได้ 5. ด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ได้แก่ สมาชิกทราบรายละเอียดและปฏิบัติตามของระเบียบและข้อบังคับของกองทุนเป็นอย่างดี สมาชิกมีความเข้าใจในระเบียบและข้อบังคับของกองทุนอย่างดี กติกา ระเบียบ และข้อบังคับต้องเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ กล่าวคือ การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ดังนี้

1.1 หลักผล 4 ส่งผลต่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ มี 4 ด้าน คือ ด้านปัญญาพละ ด้านวิริยะพละ ด้านอนวัชพละ และด้านสังคหพละ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า หลักผล 4 ร่วมกันทำนุบำรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ ได้ร้อยละ 51.5 แสดงให้เห็นว่า หลักผล 4 มีส่วนในการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารที่ดี และสามารถทำให้มีความเป็นกองทุนหมู่บ้านที่มีความน่าอยู่ เป็นระเบียบ มีการบริหารงานตามหลักธรรม และเป็นการสะท้อนถึงวิถีค่านิยมในการปฏิบัติงาน และวัฒนธรรมองค์กร รวมถึงแยกส่วนให้ชัดเจนระหว่างความเป็นชุมชนหมู่บ้าน กับความเป็นชุมชนกองทุนหมู่บ้าน และเกิดความเป็นสัดส่วน สะดวกต่อการจัดการบริหาร หรือที่เรียกว่า การบริหารเชิงพุทธบูรณาการซึ่งจะส่งผลต่อการบริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพงษ์ศักดิ์ สุนตมโน (เกษวงศ์รอด) (2564) เรื่อง พุทธธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักผล 4 ประกอบด้วย ปัญญาพละ (กำลังความรู้) วิริยะพละ (นำสู่การปฏิบัติ) อนวัชพละ (ข้อสัตย์สุจริต) สังคหพละ (มีจิตอาสา) ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรโดยรวมได้อย่างดียิ่งร้อยละ 100 นอกจากนั้นยังบูรณาการหลักพุทธธรรมาภิบาลคือหลักผล 4 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการปฏิบัติงานที่ถูกต้องตามหลักการและหลักธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัด ไชยพันธ์ (2560) เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า หลักผล 4 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น

รายด้าน พบว่า ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านสังคมพละ ลำดับที่สอง คือ ด้านวิริยะพละ ลำดับที่สาม คือด้านอนวัชชพละ และลำดับสุดท้าย คือ ด้านปัญญาพละ และสามารถนำหลักพละ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานจะส่งผลและก่อให้เกิดหลักการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

1.2 กระบวนการบริหารงาน ส่งผลต่อการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ มี 2 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติ และการปรับปรุง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า กระบวนการบริหารงาน ร่วมกัน ทำนaylorส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ ได้ร้อยละ 54.5 แสดงให้เห็นว่า กระบวนการบริหารงาน มีส่วนในการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารที่ดี และสามารถทำให้มีความเป็นกองทุนหมู่บ้านที่มีการบริหารตามหลักสากล มีการบริหารงานตามระเบียบข้อบังคับ และมีขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจนที่ตกลงร่วมกันในกองทุน และเป็นการสะท้อนถึงวิธีการบริหารจัดการ แนวคิด ประสพการณ์ วัฒนธรรมในการมีส่วนร่วมในการทำงานของสมาชิกทุกคน เข้าใจในการบริหารจัดการ ทุกคนร่วมรับทราบ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมตรวจสอบ ร่วมสังเคราะห์กันและกันในกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิศณุพงศ์ กล้ากลสิกิจ (2562) เรื่อง ต้นแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ปัจจัยการบริหารงานส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เรียงลำดับความสำคัญดังนี้คือ การปฏิบัติงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงงาน สามารถร่วมกันทำนaylorประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร ได้ร้อยละ 80.0 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานิพนธ์ วีรพล (ทบแก้ว) (2560) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์เพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง พบว่า แนวทางการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์ เพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน ประกอบด้วย การเพิ่มรายได้แก่สมาชิก มีการวางแผนแบบแผนทางการเงินที่ดี ปรับปรุงการหารายได้ที่ดีขึ้น

2. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ การส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิเกิดจากการมีจิตอาสาในการสังเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มาเป็นอันดับที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การเกื้อกูลกันช่วยเหลือกันในยามยาก มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีมิตรภาพและเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน มีผลทำให้กองทุนหมู่บ้านสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยคามมีจิตอาสา คอยเป็นห่วงช่วยเหลือกัน เป็นการทำให้มีส่วนร่วม นอกจากนั้นการมีจิตอาสาที่ช่วยประคับประคองให้สมาชิกยังอยู่กับกองทุนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของณภัทร

ปิณฑรัตน์ (2555) เรื่อง คุณลักษณะของผู้นำองค์กรตามหลักพละ 4 ในธุรกิจประกันภัย พบว่า หลักธรรมพละ 4 หรือ 4 คุณลักษณะ คือ 1. ปัญญาพละ คุณลักษณะทางด้านสติปัญญา ความรอบรู้ เฉลียวฉลาดรอบคอบ 2. วิริยะพละ คุณลักษณะทางด้านความขยันอดทน ความอุตสาหะ บากบั่นไม่ย่อท้อ 3. อดวิชชพละ ความซื่อสัตย์สุจริตยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบกิจการ และ 4. สังคหพละ คุณลักษณะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ สร้างหลักมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยวัตถุ 4 ประการ การส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิเกิดจากการมีปัญหา หรือ กำลังความรู้ มาเป็นอันดับ 2 แสดงให้เห็นว่า การใช้ปัญญาสามารถช่วยในการวิเคราะห์แก้ไขปัญห ทำให้เข้าใจในบริบทของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในหน่วยงานหรือองค์กร และสามารถใช้หลักของเหตุและผลในการตัดสินใจในการบริหารงานได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรณัฐ โรจนประภา (2559) เรื่อง การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย พบว่า การส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิเกิดจากการมีความซื่อสัตย์สุจริต หรือ การมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ มาเป็นอันดับ 3 แสดงให้เห็นว่า หลักของความไม่ทุจริต มีความซื่อสัตย์ การกระทำอันไม่มีโทษภัยต่อผู้อื่น ถือเป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดการยกย่องเชิดชูในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทรธร ศิริกุล (2557) เรื่อง ผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า แนวทางในการพัฒนาผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี คือการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้ ที่มีความสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล หลักของคุณธรรมจริยธรรม และหลักของการปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ ซื่อสัตย์สุจริต และการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ เกิดจากการมีวิริยะ หรือ การมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน หรือ การนำสู่การปฏิบัติ มาเป็นอันดับ 4 ซึ่งเป็นอันดับสุดท้าย แสดงให้เห็นว่า ความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก มุมานะ ให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรินทอง แก้วทุม (2560) เรื่อง การบริหารการพัฒนาเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า สภาพการบริหารการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ด้านนโยบาย มีการบริหารการพัฒนาตามหลักการบริหาร มีการทบทวนขั้นตอนการปฏิบัติงาน กำหนดแผน และขั้นตอน ด้านโครงการ มีการพิจารณาจัดทำโครงการและกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการพัฒนา พบว่า หลักพละ 5 ประการ เป็นธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ” สามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ พุทธบูรณาการ + หลักการบริหารงาน = นำสู่รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ ดังต่อไปนี้

พุทธบูรณาการ คือ หลักผล 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมหมวดหนึ่งทางพระพุทธศาสนาที่ได้นำมาบูรณาการเพื่อให้เกิดการพัฒนาการส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารมากยิ่งขึ้น ได้แก่ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานได้สามารถคาดการณ์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นกับการบริหารงานได้มีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานอย่างจริงจังปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเคารพระเบียบและข้อบังคับ

หลักการบริหารงาน หลักการจัดการ คือ กระบวนการบริหารงานได้แก่ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุง (Action)

นำเสนอรูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ คือ เป็นการน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้เกิดเป็นพุทธบูรณาการพร้อมกับนำเอาหลักการบริหารงานสมัยใหม่ คือหลักกระบวนการบริหารงานมาบูรณาการ จนนำไปสู่รูปแบบพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความสามารถในการรวมกลุ่ม ด้านความสามารถของคณะกรรมการ และด้านการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ควรมีนโยบายที่เป็นการเฉพาะโดยการจัดสรรวงเงินให้กับสมาชิกและกองทุน ซึ่งในแต่ละพื้นที่ที่มีความจำเป็นในการใช้วงเงินไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับบริบทและสิ่งแวดล้อมของกองทุนด้วย
2. สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ควรมีโครงการให้การส่งเสริมสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และจริงจัง รวมถึงมีแนวทางที่ชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อให้กองทุนหมู่บ้านเข้าใจบทบาท หน้าที่ และภารกิจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สำนักงานกองทุนหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ควรทำฐานข้อมูลเชิงลึกให้รอบด้านครอบคลุมในทุกมิติ และมีรูปแบบการนำเสนอที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีการจัดทำข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อประโยชน์ของกองทุนหมู่บ้าน
2. สำนักงานกองทุนหมู่บ้านในแต่ละแห่งในจังหวัดชัยภูมิ ควรเข้ามาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหาร พัฒนา ตรวจสอบ และปรับปรุง โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมแก้ไขปัญหา ของกองทุนหมู่บ้านอย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงกองทุนหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับกองทุนหมู่บ้านของตนเอง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงได้องค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำมาใช้อย่างได้ผล เพื่อให้ผลการวิจัยครอบคลุมในทุกประเด็น
2. ควรศึกษาวิจัยโดยเป็นการวิจัยที่ใช้หลักธรรมด้านอื่นๆ เช่น หลักอิทธิบาท 4 หรือหลักการบริหารใหม่ ๆ เช่น หลักของ SWOT ANALYSIS เพื่อก่อให้เกิดการวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการวิจัยเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2565). *แนวนโยบายของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ*. สืบค้น 18 มกราคม 2565, จาก <http://www.villagefund.or.th>
- ณภัทร ปิณฑรัตน์. (2555). *คุณลักษณะของผู้นำองค์กรตามหลักผละ 4 ในธุรกิจประกันภัย* (รายงานวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัด ไชยพันธ์. (2560). *การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี* (ดุขฎีนิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพงษ์ศักดิ์ สนมมโน (เกษวงศ์รอด). (2564). *พุทธธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว* (ดุขฎีนิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- พระมหานรินทร์ วีรพล (ทบแก้ว). (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการกองทุนสัจจะออมทรัพย์เพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน ในจังหวัดระยอง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิศณุพงศ์ กล้ากลิจ. (2562). *ต้นแบบการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในจังหวัดกำแพงเพชร* (ดุขฎีนิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รินทอง แก้วทุม. (2560). *การบริหารการพัฒนาเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดมหาสารคาม* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีรณัฐ โรจนประภา. (2559). การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสังคมแห่งสัมมาปัญญาในประเทศไทย. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 12(3), 217-231.

- สำนักข่าวออนไลน์ไทยพับลิก้า. (2565) *เปิดงานวิจัยกองทุนหมู่บ้าน 14 ปี ข้อดีมีมากแต่ข้อเสียก็ร้ายแรง*. สืบค้น 21 มกราคม 2565, จาก <https://thaipublica.org/villagefund>
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2565). *กว่าจะเป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง*. สืบค้น 12 มิถุนายน 2565, จาก <http://www.villagefund.or.th/ประวัติความเป็นมา>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนประจำจังหวัดชัยภูมิ. (2565). *ข้อมูลสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดชัยภูมิ*. สืบค้น 15 มิถุนายน 2565, จาก <http://www.chaiyaphum.cdd.go.th.pdf>
- สุรินทร์ธร ศิริกุล. (2557). ผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6(2), 283-297.
- William, E.D. (2017). *PDCA: Deming Cycle*. Retrieved January 23, 2023, from <http://adisony.blogspot.com/edward-deming>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics an introductory analysis* (3rd ed.). New York Harper & Row.